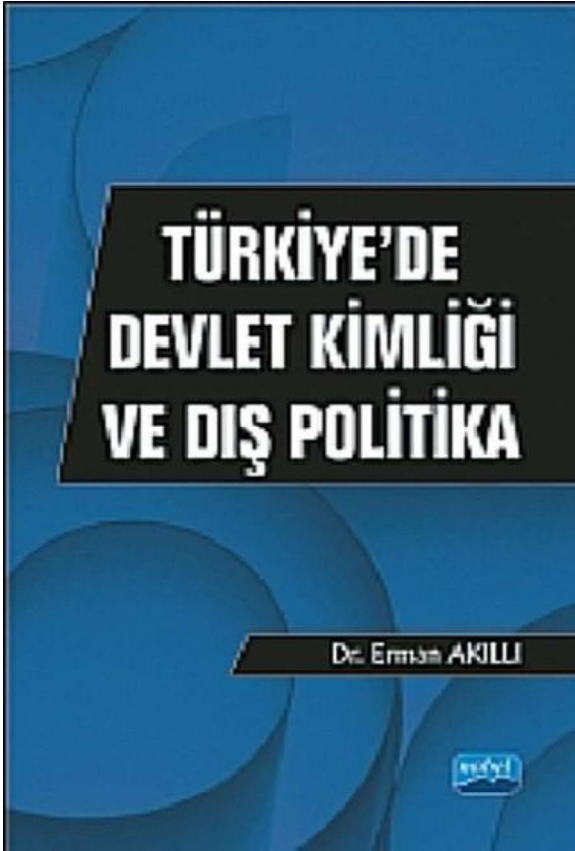

KİTAP İNCELEMESİ / BOOK REVIEW: TÜRKİYE'DE DEVLET KİMLİĞİ VE DIŞPOLİTİKA

Dilnaz SAİPEDİNOVA*

KİTAP KÜNYE:

Yazarlar:Dr. Erman AKILLI

Yayınevi: Nobel Akademik Yayın Evi

Basım Yeri:Ankara

Basım Yılı:2. Basım, 2016

Sayfa Sayısı:230

ISBN:978-605-133-591-9

*Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, dilnaz911@mail.ru.

Yrd. Doç. Dr. Erman Akıllı'nın kaleme aldığı "*Türkiye'de Devlet Kimliği ve Dış Politika*" isimli kitabın ilk baskısı 2013 yılında Nobel Yayınevi tarafından yapılmıştır. Kitabın, genişletilmiş ve gözden geçirilmiş ikinci baskısı ise 2016 yılında yayınlanmıştır.

Kitabın giriş bölümünde yer verilen kimlik ile dış politika arasındaki bağıntıyı yazar şu şekilde belirtmiştir: Uluslararası İlişkiler disiplinine hakim ana akım kuramlardan farklı olarak; "kimlik, norm, değerler ve aktörler arasındaki sosyalleşme" gibi ögeler üzerinden devletler arasındaki ilişkileri ve uluslararası sistemi tanımlayan bir yaklaşım olan "İnşacı Kuram," Soğuk Savaş sonrası dönemin Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde giderek zemin kazanan bir teorik yaklaşım haline gelmiştir. Bu bağlamda aktörlerin kim oldukları ile ne yaptıkları birbiriyle doğrudan bağlantılıdır; daha doğru bir deyişle bu görüşe göre, kimlik kavramı ile dış politika eylemleri arasında organik bir bağ bulunmaktadır.

Kitabın amacı Türk devlet kimliği minvalinde kimlik dış politika ilişkisinin ele alınması ve son dönem Türk Dış Politikası'na etki eden devlet kimliğinin nasıl inşa edildiğinin ortaya koyulmasıdır. Bu bağlamda etkin olmuş kimlik tahayyüllerinin ve son dönem Türk Dış Politikası'nın inşasına etki eden enstrümanların açıklanması diğer alt amaçları oluşturmaktadır.

Yazara göre Türk Dış Politikası, Cumhuriyet'in kurulduğu dönemden Soğuk Savaş'ın nihayetlendiği 1990'ların başına kadar, neredeyse yetmiş yıllık süre boyunca Batıcılık devlet kimliği minvalinde inşa edilmiş ve bu anlayışın zemininde diğer ülkeler ile ilişkilere yön verilmiştir; zira bu dönem içerisinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin İslam İşbirliği Teşkilatı'ndan ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) coğrafyasında yer alan Türk Sovyet Cumhuriyetleri'nden uzak durması ve Arap Orta Doğusu'na dair Batı merkezli yaklaşımı, söz konusu Batıcılık devlet kimliği tasavvurunun dönem içerisinde Türk Dış Politikası üzerindeki büyük etkisini gözler önüne sermektedir. Ancak Soğuk Savaş'ın nihayetlenmesi ve Sovyetler Birliği'nin dağılması, Türkiye'yi 1990'lara kadar benimsemiş olduğu Batıcılık devlet kimliği zemininde revizyona gitmesini elzem kılmıştır. Zira Soğuk Savaş dönemi içerisinde Batı bloku ile kader birliği yapmış olan Türkiye, Sovyet tehdidinin ortadan kalkması ile

birlikte göreceli olarak Batı dünyasında değer kaybetmiş ve bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulduğu günden itibaren benimsemiş olduğu “her şeye rağmen Batı” anlayışının artık geçirliliğini yitirdiği anlaşılmıştır.

Bu kitapta kimlik dış-politika ilişkisi arasındaki bağıntı, 1991-2003 ve 2003-2013 yılları arasında cereyan eden Türk Dış Politikası örneği üzerinden incelenmiştir. Kitapta ele alınan “kimlik” kavramı ile belirtilmek istenen devlet kimliği mefhumudur. Çalışmada iki farklı tarihsel dönem ele alınmıştır; 1991-2003 ve 2003-2013; söz konusu yıllar içerisinde Türk Dış Politikası'na yön veren devlet kimlikleri, belirtilen yıllar içerisinde incelenmiştir. Bu bağlamda kitabın temel amacı son dönem Türk Dış Politikası'na etki eden devlet kimliğinin hangi konsept ve hangi araçlar üzerinden inşa edildiğinin ortaya konulması olmuştur. Bu temel amaç çerçevesinde, Türk Dış Politikası'nda öne çıkmış diğer devlet kimliği tahayyüllerinin açıklanması kitabın alt amaçlarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda kitabın hipotezi; son dönem Türk Dış Politikası'na etki eden kimlik tasavvurunun yumuşak güç enstrümanları temelinde inşa edildiği üzerinedir.

Dr. Akıllı kitabını üç bölüme ayırmaktadır. Kitabın ilk kısmında öncelikle kimlik ve dış politika kavramları ayrı ayrı ele alınmış, kavramların epistemolojisine değinildikten sonra temel Uluslararası İlişkiler kuramları bağlamında Kimlik-Dış Politika ilişkisi açıklanmıştır. İkinci bölümde ise tarihsel olarak Soğuk Savaş sonrası, Adalet ve Kalkınma Partisi iktidari öncesi dönemi 1991-2002 yılları arasındaki süre ele alınmıştır. 1991-2002 yılları arasında Avrasyacılık, Neo- Osmanlılık, İslamcılık gibi kimlik tasavvurlarının nasıl ortaya çıktıkları, ne anlam ifade ettikleri ve Türk Dış Politikası'na etkileri incelenmiş, söz konusu tahayyüllerin bir “devlet kimliği” olabilecek yeterliliğe sahip olup olmadıkları ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Kitabın üçüncü kısmında ise “11 Eylül Sonrası Dönem” başlıklı bölümde tarihsel olarak 2002-2012 yılları arasındaki dönem inceleme alanı olmuş ve öncelikle söz konusu dönemin, Türk Dış Politikası açısından bilançosu ele alınmıştır. Ardından Türk Dış Politikası'nda etkili olan yeni söylemler incelenmiş ve dış politikaya olan etkileri ortaya koyulmuştur. Aynı zamanda kitabın üçüncü bölümü'nde 1991-2002 ve 2002-2012 yılları arasında Türk Dış Politikası'ndaki yumuşak güç pratiği kurumlar, faaliyetleri ve geri dönüşler minvalinde değerlendirilecektir. Söz konusu 2002-2012 yılları arasında inşa edilen devlet kimliğinin, yumuşak güç temelinde yükseldiği varsayımını doğrulamak adınadır. Bu bağlamda, çalışmanın 2002-2012 yılları arasında dış politikaya etki eden devlet kimliği

hangi enstrümanlar ile nasıl inşa edilmiş sorusuna cevap aranmıştır. “Türk Dış Politikası’nda bir eksen kayması var mıdır?” sorununun, bilakis, “Türkiye Cumhuriyeti Devleti, dış politikasında kendi eksenini çizmeye mi çalışmaktadır?” sorusu ile cevap verilmektedir. Bunun dışında üçüncü bölümü’nde söz konusu “Yumuşak Güç” kimlik tasavvurunun nasıl inşa edildiği, hangi parametreler ve araçlar üzerinden şekillendirildiği ve Türk Dış Politikası’ndaki etkisi ele alınmıştır.

Dr. Akıllı bu kitapta öncelikle, yumuşak güç konsepti ve yumuşak güç unsurları üzerinden bir devlet kimliğinin inşa edildiği hipotezi ile Türkçe ve İngilizce literatürdeki çalışmaların çoğunluğundan farklı bir bakış açısı ortaya koymayı hedeflemiştir. Nitekim bir çok yazarın kaleme aldığı eserleri araştırarak özetleyen Dr. Akıllı kitabında şu şekilde açıklamıştır: İnşa edilen devlet kimliğini ya temel uluslararası ilişkiler kuramlarından, ya devletin sahip olduğu ideolojiden, ya devletin organlarının yapısından, ya da devletin herhangi bir uluslararası organizasyona girmek adına içine girdiği değişim sürecinden ya da zamanın ruhuna uygunluk bakımından ele almışlardır.

Sonuç bölümünde ise Dr. Akıllı’nın ifade ettiği gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin son dönem dış politikasına hakim olan devlet kimliği “Yumuşak Güç” kimliği konsepti, Türkiye’nin giderek güçlenen ekonomisi, ülke içerisindeki siyasi istikrar ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin sahip olduğu TİKA, TÜRKSOY, Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, Yurtdışı Türkleri ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Yunus Emre Enstitüsü, Diyanet İşleri Başkanlığı gibi yumuşak güç aracı olan kurumların etkin kullanılması ile taçlanmaktadır. Soğuk Savaş döneminin çevre ülkesinden, ölçeğini küresel vizyona yükselten ve uluslararası sistemin merkez ülke payesini kendine şiar edilen Türkiye; nerde yardıma ihtiyaç varsa TİKA ile dost elini uzatacak, Türkiye’ye ait kültürel motifleri TÜRKSOY ile ABD’den Çin Halk Cumhuriyeti’ne tüm dünyaya yayacak; Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü ile kendi hikayesine karşı tarafa doğru bir biçimde anlatacaktır. Bu bağlamda Dr. Akıllı üç bölümden oluşan kitabının sonuç kısmında değinilecekleri şu şekilde özetlemiştir: “Kimlik bir devletin, yaşayan bir organizma olarak varlığını devam ettirmesinde ve dünyadaki yerinin tayininde temel öge olarak önemini korumaktadır.”

Türkiye Cumhuriyeti Devleti kuruluşundan itibaren Soğuk Savaş’ın nihayetlendiğine kadar Türk Dış Politikasında yaklaşık yetmiş yıllık bir süre boyunca etkin olmuş olan

Batıcılık kimliği; Soğuk Savaşın ardından revize edilme gereği görülmüş, Avrasyacılık, Neo-Osmancılık ve İşlamlıcılık kimlik tasavvurları ile ikame edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Türkiye'nin 2002-2012 yılları arasında sahip olduğu dış politika ve dış politikada cereyan eden "paradigma değişimi" detaylı biçimde ele alınmıştır.

Dr. Akıllı bu kitabı hazırlanırken konuyla ilgili kitap, makale, sempozyum ve konferans bildirileri, yüksek lisans ve doktora tezleri, gazete haberleri ve siyasi liderlerin konuşmaları incelenmiştir. Yapılan bu araştırmalar örneklerle açıklamıştır. Kitapta konu ile ilgili özetleyici tablolara da yer verilmiştir.Yazarın zgn araştırmaları, konularını yorumlaması ve teorik temellerle açıklaması bu kitabı okumaya değer kılmaktadır.

KAYNAKÇA

AKILLI, E. (2016) Türkiye'de Devlet Kimliği ve Dış Politika. Nobel Akademik Yayın Evi, 2. Basım, Ankara.